"יונג יידיש" – דער נייער דור פון מאמע־לשון

לאַזאַר לובאַרסקי (תל־אביב)

"יונג יידיש" האָט אָפגעמערקט דאָס זעקסטע יאָר פון זיין עקסיסטענץ מיט אַ קולמינאַציע־פונקט. אַזאַ אָוונט האָב איך צום ערשטן מאָל געזען אין משך פון די 26 יאָר פון מיין לעבן אין ישראל, ווי אויך פריער, אין גלות. איך בין דאָך עולה געווען פון אַ מדינה ווו יידישקייט איז געווען אַזוי טיף ליקווידירט, אַז עמאָציעס האָט מען געקאָנט שעפן נאָר פונעם התפעלות פאַר גרויסע פערזענלעכקייטן פון יידישן אָפשטאַם און פון די איינצלנע גרייפּלעך פון יידישקייט, וואָס פלעגן זיך דורכרייסן דורך דער סאָוועטישער זיפּ.

דער אָוונט, אויף וועלכן איך בין בייגעווען, האָט איינגעזאַפּט אין זיך עלעמענטן פון דער דורות־דיקער יידישער קולטור אין פאַרשיידענע אויסערונגען: וואָרט, ליד, מוזיק, טענץ, קאָסטיומען, אָפּטימיזם און ענערגיע, אייגנאַרטיקייט פון אַמאַליקע וואַנדער־אַקטיאָרן, וועלכע האָבן געשפּילט אין גאָלדפאַדענס יידישן טעאַטער נאָך אין 19טן י"ה. אויב וואָרט — איז יידיש און נאָר יידיש; פאָלקלאָר און די העכסטע דיכטונג פון איציק מאַנגער און ח. נ. ביאַליק. אויב מוזיק — איז ווירטואָזע כלי־זמר־מוזיק, אָנערקענטע היינט אין דער גאַנצער וועלט אַלס אַ ספּעציפישער, זעלבשטענדיקער אייגנטימלעכער סטיל, וועלכער איז גורם, אַז ס'ווערן אָרגאַניזירט פעסטיוואַלן פון דער דאָזיקער מוזיק אין פיל לענדער; אויב טענץ — איז צוו.אנד. דער יידישער נאַטירלעכער באַגלייטער פון דער כלי־זמר מוזיק מיט די באַוועגונגען פון די הענט, מיטן קנאַקן מיט די פינגער, שאָקלען מיט די קעפּ, פּאָכן מיט די נאָזטיכלעך! און אויב אָפּטימיזם — איז די עקזאַלטאַציע פון יונג און אַלט, בראש מיט די יונגעלייט, וועלכע טראָגן ווייטער דעם שטאַפּעט פון יידישקייט, היטן אָפּ די אוצרות פון דער פאַרגאַנגענהייט און טראָגן דערביי אַריין אַ נייעם מאָדערנעם גייסט.

דאָס נייע האָט זיך שוין אַנטפּלעקט אין דעם יידישן ראָק־אַנסאַמבל אונטער דעם נאָמען "זייט געזונט": פיר שולקינדער, וועלכע האָבן באַהערשט דעם יידישן לידער־פאָלקלאָר און פירן אים אויס אין אַ זייער פּאָפּולערן היינט ביי דער יוגנט "שווערן ראָק־סטיל". מען קען האָפן, אַז די דאָזיקע יינגלעך וואַרפן שוין אַריבער אַ בריקל צווישן דעם היינט און דעם מאָרגן. און דורך דעם בריקל וועלן שפּאַנען פאַרויס קינדער, צוגעצויגענע דורך דער היינטצייטיקער פאָרעם און סטיל, ווייל דער יידישער אינהאַלט וועט שוין אַריינדרינגען אין דעם באַוווסטזיין אַלס פועל־יוצא.

דער עיקר איז, אַז די "זייט געזונט"־יינגעלעך פאַרשטייען שוין די פאָלקלאָר־וויזיע פון איציק מאַנגערס גאָלדענער פּאַווע, די פאַרקערפּערונג פון פאָלקס־חכמה, טרוים און האָפענונג.

די אָנטיילנעמער פונעם אָוונט, יונגעלייט, טראָגן פאַרויס געטריי און זיכער דאָס יידישקייט אין דעם 21סטן יאָרהונדערט און וועלן פאַרזעצן די קייט פון די דורות אויך ווייטער. דער גרונטזייל און די צענטראַלע פיגור פון דעם אָוונט און פון דער דערשיינונג "יונג־יידיש" בכלל איז איר פאָרזיצער מענדי קאַהן. באַהערשט פון יידישקייט, האָט ער זיך איר אָפּגעגעבן מיטן גאַנצן האַרצן און ס'איז אים געלונגען צו באַהעפטן אַרום זיך אַ ברייטן קרייז פון יוגנטלעכע און אַריינהויכן אין זיי דעם גייסט פון די אבות.

מענדי קאַהן, אַ באַקאַנטער זינגער און שוישפּילער, האָט געפירט דעם אָוונט ניט אַראָפּגייענדיק פון דער בינע. ער האָט אויך אויסגעפירט לידער, אונטערגעהאַלטן און דערמוטיקט די אַרויסטרעטנדיקע, אַריינגעצויגן דעם עולם אין דער אויספירונג און צייטנווייז אים דערפירט צו דער העכסטער עלעקטריזאַציע. ער איז געווען דער בדחן, פאַר וועמען אין תלמוד איז באַשטימט די וויכטיקסטע ראָל פון אונטערהאַלטן און הייבן דעם גייסט. מענדי האָט געזונגען, געטאַנצט, געשפּילט, אימפּראָוויזירט און טיילמאָל דערגאַנצט אַנדערע אויפטריטן. איך מיין, אַז די גרויסע בדחנים פון 19טן — אָנהייב 20סטן י.ה. אליקום צונזער, וועלוול זבאַרזשער א.אנד. וואָלטן זיך ניט געשעמט מיט אים. מענדי קאַהן איז געוואָרן אַן אמתער אָנפירער פון יוגנט אינעם גענוס פון אויפלעבן פון יידיש. אַזאַ מענטש איז געווען זייער נייטיק: אַ פעיקער, כאַריזמאַטישער און אַ באַגאַבטער אָרגאַניזאַטאָר.

די אָנטיילנעמערס פון דעם אָוונט זענען ווערט, מען זאָל שרייבן וועגן יעדערן באַזונדער. זיי זענען טאַלאַנטפול, מיט ענטוזיאַזם. זיי פרייען זיך אַליין און פרייען די צושויערס. אָט זענען זייערע נעמען: פּאָלאַ און אָלעג בעלילאָווסקי, רות לעווין, אסתּי סווידענסקי, אבישי פיש, טאָמי שוואַרץ, טאַמאַראַ און דוב מעלניק. זיי אַלע זענען אויספירערס פון אַ הויכן פּראָפעסיאָנעלן ניוואָ, מיט אויסגעדריקטער יידישער באַפאַרבונג, מיט אַ יונגער ענערגעטיק, וועלכע אַנטציקט די צוהערערס. און צווישן זיי אויך אַ יינגל פון אַמעריקע אורי וועדעניאַפּין. דער רעפּערטואַר איז אין גרונט גענומען פאָלקלאָר, נאָר ניט דער אויסגעטראָטענער (אַזוי גערופענער רעסטאָראַן־פאָלקלאָר), נאָר אַן אַרויסבאַקומענער פון דער פאַרגאַנגענהייט דורך סקרופּולעזע זוכונגען אין אַלטע אַרכיוון און פון די זכרונות פון באָבעס־זיידעס. דאָ דאַרף מען באַזונדער אָפּמערקן אבישי פישן — אַן ענטוזיאַסטישער פאָרשער, אַ פעיקער אינטערפּרעטאַטאָר און אויספירער. אויך צייכנט זיך אויס טאָמי שוואַרץ, איבערגעגעבן מיט דער נשמה צו יידיש, אַ פילזייטיקער טאַלאַנטפולער אויספירער אין אַ ברייטן דיאַפּאַזאָן פון אייגנאַרטיקע לידער, וועלכער האָט אויך באַהערשט פאַרשיידענע שפּיל־אינסטרומענטן. דערצו איז ער אויך אַ באַגאַבטער קינאָ־רעזשיסער, וועלכער האָט געשאַפן ניט לאַנג צוריק אַן אויסערגעוויינלעכן פילם: "מאַמע־לשון — קינדער־לשון".

אַ באַזונדער לויב פאַרדינט די ווירטואָזע כלי־זמרים־קאַפּעלע אונטער דער אָנפירונג פונעם פידלער באָריס פּאַרטנאָי. זיי האָבן באַוויזן ניסים ונפלאות פון יידישקייט אין מוזיק: סאָלירט, אימפּראָוויזירט, באַגלייט די זינגערס און... "קונדייסעוועט" — זיך איבערגערופן צווישן די כלים, אימיטירט פייגעלעך און חיות, אונטערגעטענצלט, אויסגעשטראַלט ליכט און פרייד.

מען מוז אויך אָפּמערקן מענדי קאַהנס איבערגעגעבענע מיטהעלפערס — פיליפּ שפּירגלאַס און אבי קאַטאַן, וועלכע האָבן זיך שטאַרק באַמיט גוט צו אָרגאַניזירן דעם אָוונט און צו שאַפן אַ וואַרעמע חברישע אַטמאָספער.

ניט ווילנדיק האָב איך אַ קלער געטאָן, אַז אויף דעם ניו־יאָרקער בראָדוויי וואָלט זיך געוויס געפונען אַן אימפּרעסאַריאָ, וועלכער וואָלט פאַרקערפּערט דעם גרויסן פילזייטיקן אַרסענאַל אין אַ מוזיקאַלישן עסטראַדע־טעאַטער אָדער אין אַ קאַבאַרעט! און וואָס פאַר אַ גרויסן דערפאָלג ס'וואָלט געהאַט אַזאַ דערשיינונג... געוויס אויך אַ השפעה אויף דעם מאָרגן פון יידיש...!

אגב, פאַרוואָס זאָל דאָס ניט זיין מעגלעך אויך אין ישראל?

אַ יישר־כוח אייך, "יונג־יידיש"!

מענדי קאַהן מיט זיין ראָק־אַנסאַמבל "זייט געזונט"!